

Az angyal

Éhes Miklós nagyokat szívott a cigarettájába, miközben az Üllőin lévő albérletéből a Körút felé tartottunk. – Tudod, Bandikám – mondta –, leginkább mindig is a világűr hiányzott nekem itt Pesten. A csillagos ég, meg a csend, ami nagyjából egy és ugyanaz.

Az utolsó karácsonyok egyikén a fiú egy dalt játszott régi iskolánk tornatermében a fenyőünnepen.

Nem tudta sosem, hogy a darabot ki írta. Arra sem emlékezett pontosan, hogy hogyan tanulta meg. Egyszerűen csak tudta. Nem kottából, mert a hosszúnak tűnő, valójában egyáltalán nem hosszú évek alatt, amíg a Kossuth Lajos utcai zeneiskolába járt, nem tanult meg kottát olvasni. Erre talán emlékezne – ahogy szokta mondani. Ráadásul amikor ez a fellépés (nevezzük most így) történt, már jó ideje nem járt az iskola környékén sem, hogy ott leshette volna el a fogásokat. Valószínűleg a gitártanár kezét figyelve tanulta meg a darabot.

A gitártanár – őszülő kecskeszakállas úr –, ha mérges volt, hamar elfelejtett magyarul. Kárpátaljáról származott. Ha pedig nagyon ügyetlenek voltak a tanítványai,

önkéntelenül félig oroszul kezdte el őket szidni remegő vércsehangján, miközben hideg ujjaival idegesen próbálta pakolgatni a lusta gyerekek kezét a húrokon. Aztán rendszerint hazazavarta őket gyakorolni.

Szerette a kárpátaljai öregurat. Talán mert a kiabálások ellenére végül valahogy mindig sikerült elhítenie a diákjaival, hogy tehetségesek. Később, mikor az öregúrral összetalálkoztunk a fiúval az alföldi kisváros strandján – általában zárás előtt egy órával jelent meg, belecsúszott a medence faleveles vizébe és máris belekezdett a komótos tempózásába –, egyszer elmesélte, milyen könnyedén tanulta meg a fiú mindig is, ami megtetszett neki. De szinte csak azokat a részeket, a többivel sokat küszködött. A gitártanár úrról később rengeteg minden kiderült. Például hogy Kijevben taníttatja a fiát, és haldokló anyját ápolja, mikor nem a zeneiskolában van, vagy a gyógyfürdő vizében úszkál. Meg hogy szerelmes is tud lenni.

Amikor a fiú az emeletes családi ház első emeletén lévő szobájában gitározott (és általában nem a zeneiskolai darabokat), miközben szülei a földszinti, óriási nappaliban ültek, és olvastak, vagy tévét néztek, a fiú édesanyja a férjét küldte fel rendszerint: tegye helyre csemetéjük fejét, mégiscsak ő a férfi a háznál, ne folyton ő fegyelmezze, még megutálja a fiú, menjen fel az emeletre és mondja meg szeretett utódjának: legyen szíves, fordítsa tanulásra a tanulásra fordítható délutáni órákat. Az apjának nyilván semmi kedve nem volt ehhez, de egy idő után beadta a derekát, és nagy nehezen felkelt, hogy szóljon.

Fiának ilyenkor, mint a hamelni patkányfogónak, elég volt zenélnie, belekezdeni *A felkelő nap házába*, és atyja nem bírt a könnyeivel. Sírós fajta volt, egy egyszerű történetet alig tudott végigmondani a gyerekkoráról, hogy ne sírja el magát. Az akkordoktól elérzékenyülve, könnyes szemmel gesztikulálva jelezte, hogy a fiú – de hát ezt bizonyára ő is érzi – az előbb talán egy kicsit hangosabb volt a kelleténél. Nem mintha baj volna mindez, de szülei, vagyis ő és édesanyja, nem hallják a híradót. Ilyenkor a fiú csak komolyan bólintott, mint aki tudomásul vette a kérést, és megfontolja a döntést, míg édesapja halkán becsukta az ajtót.

A fiúnak az a csilingelő, puha, bár valahogy mégis olcsó kis dallam már akkor a fülébe ragadt, mikor legelőször meghallotta, mikor először játszotta el neki az öreg gitáros.

Biztos vagyok benne, hogy a bácsika elégedetten mosolygott volna, ha azon az utolsó karácsonyi ünnepségen látja kedvenc tanítványát. De nem láthatta, mert a fiú, ez az ekkor még barna, göndör hajú, göndör nevetésű, alig kamasz gyerek, nem tartotta fontosnak elhívni őt. Egyáltalán: nem tartotta fontosnak az egészet.

Az apokalipszisnek nem voltak feltűnő jelei. Habár persze miféle apokalipszis az, ami után minden megy ugyanúgy tovább. Véget érhet-e a világ vajon, ha utána folytatódik? A hó például akkor is csak békésen, csendben esett, mint az addigi teleink bármelyikén, vagy azután bármikor. Az utolsó napok csak utólag lepleződnek le, csak utólag tűnnek utolsóknak. És csak a túlélőknek. Mint mikor az olvadt latyak alatt a kutya gu-

micsontja felbukkan. Az utolsó pillanatig láthatatlan. Aztán később csak arra tudsz gondolni, hogy mindvégig ott volt a szemed előtt, csak valami, talán éppen a semmi, a fehérség, az üresség eltakarta. Elaltatta a figyelmet. Könnyű persze utólag érteni az ideges vibrálást, ami körülveszi ilyenkor a tárgyakat.

1998 karácsonya fehér volt. Az Alföld közepén legalábbis biztosan. Mert az ünnepség délutánján esett le a hó. Akkorra minden eldőlt már. A fiú első barátnőjével, Holló Annával azokban a napokban szakított, édesanyja testében diagnosztizálták a daganatot, édesapját felvették a sajtgyárba értékesítőnek.

Annak az angyalnak az öreg, félrehangolt zongorán nem volt arca. Fodor Eszter, tényleg, így hívták, a zongorán Fodor Eszter, a fiú bátyjának óvodáskori barátnője játszott. Eszter a családi legendárium szerint már egész elkövetkező életüket eltervezte a fiú bátyjával, beleértve a bútorok és a kocsik használatának beosztását, ilyesmiket. Most három gyereket nevel, és a fiú bátyjának egyik legjobb barátja vette el.

Egy angyal volt kukoricacsuhéból, és nemcsak szemei nem voltak, hiányzott az egész arca. Nem volt se szája, se szeme, se szemöldöke, se füle, se orra. Az arcát mintha egy nedves szivaccsal lassan, precízen letörölték volna. Csak a sárga levél rostjaiból kirajzolódó rácsokat lehetett látni, ha nagyon közel hajolt hozzá az ember. Keze azonban volt, a kezei sárgák és ráncosak voltak, azokkal csimpaszkodhatott bele a kórházi hálköntösökbe és pizsamákba.

A fiú a sorára várt kopott gitárját szorongatva fehér ingben. Félt, bár rutinosan nem mutatta.

Azt a kis dalocskát elég nehéz volt játszani, legalábbis neki, ahogy mesélte, volt benne üveghang is például, ami megbonyolította a dolgát. Az üveghangokat egy kezdőnek nehéz megszólaltatni. A fiú sem tudta egyébként, akárhogy igyekezett, soha nem tudta tökéletesen eljátszani. Habár az üveghang éppen ment neki. Többször hallottam gyakorolni, mikor vendégségben voltam náluk. Csak álltam az ajtó előtt és vártam, mikor fejezi be, hogy mikor zavarhatom meg. Nem tudta tökéletesen se előtte, se utána. Csak akkor.

A fiú édesanyja, amíg élt, becézte a fiút, ez alól csak akkor volt kivétel, ha haragudott rá. Akkor automatikusan a hivatalos névre váltott. – Zsoltikám, nem játszánál valamit a kedvemért? – kérdezte az egyik reggelinél. – Régi diákok kellenének a karácsonyi műsorba, néhány perc az egész.

A fiú éppen tejeskávéját szürcsölte, a kanálban eltorzult képmását nézte. Már elpusztította a kakaós csigáját. Édesanyja az utolsó pillanatban szólt, legalábbis így hallottam később, mivel akkoriban már kezdett kimaradozni a zeneiskolából, kezdett diadalmaskodni felette lustasága, talán pár hónappal később már semmire nem emlékszik a klasszikus darabokból. Mert természetesen ahogy az álmosító klasszikusgitár órái el-eltűntek heti órarendjéből, úgy felejtette el sorról sorra mindet. Előbb a kevésbé szeretetteket, később már csak részletek maradtak meg a fejében és az ujaiban a kedvesebbektől is. Aztán ezek a töredékek is végleg elhalványultak.

Erre az egyre azonban még ma is emlékszik. Csak eljátszani nem tudná már, ha megfeszülne sem.

Akkor kivételesen nem késett el, ahogy mindig, mindenhol. Valamiért, talán édesanyja külön kérésére, de pontos volt. Mikor beléptek a tornaterembe, egyszerre gondoltak az önfeledt örömeire és a végtelennek tűnő szenvedésre, mert mindkettőben sok részük volt ezek közt a falak közt. Ahogy ott mindenkinek. Mindenkit kínoztak súlyzókkal, szekrényugrással és kenyereztek le kidobós játékkal vagy focival abban a teremben. A hatalmas függöny, amellyel a tornatanárok megfélemték a termet (külön a lányok, külön a fiúk), most nem volt elhúzva.

Az ünnepségen tíz-egynéhányan szerepeltek. A fiú édesanyja idegesen intézkedett, mosolya mégis őszinte volt az arcán, ilyenkor volt igazán elemében. Kivételesen nem az egyszerű hófehér köpenyét viselte – kémia-biológia szakos tanár volt –, hanem az ünnepségek tiszteletére egy valóságosan zöld blúzt. A szereplők körben álltak, ő a háttérben. Zongorán gyertyák, egy kisebb csillagszórós fenyőfa, a beteretelt gyerekek a padlón, felpályáig. A bögre méretű angyal árnyéka hosszúra nyúlt a fekete zongorán, a pár tucat gyertya fényében a kották mintha ezeréves példányok lettek volna. Mintha erre az előadásra vártak volna sok éven át. A falakon az árnyak részeg apákként csendben imbolgyogtak.

Aztán elkezdődött az előadás. A tehetséges, vagy annak hitt félig felnőttek, félig még gyerekek sikeresen felmondták a leckét.

A legvégén a fiú is sorra került.

A fiú állítja, hogy látta, ahogy az angyal addig bóbiskoló feje valahogy felemelkedett kissé. Ez persze nyilvánvalóan nem igaz, vagy ha így is látta, optikai csalódás lehetett. Az izgalom miatt, a feszültség, a lámpaláz okozta stressz miatt akkorra valamiképp megváltoztathatta az érzékelését. Vagy egyszerűen csak hazudik.

Én csak azt tudom, hogy soha olyan tökéletesen nem zenélt, mint akkor, akkor utoljára. Nem tudom, miért. Miért csak akkor. Az akkordok, a különféle fogáskombinációk zökkenőmentesen alakultak át az olcsó gitár testében hanggá, hömpölygő folyóvá, zenévé. A darab hangulatait természetes ösztönnel érezte, a dallamoknak ívet kovácsolt érzékeny hangsúlyozásokkal, csak mesterekre jellemző magabiztossággal. Ismerve őt, meg a képességeit, neki magának nem sok köze volt ahhoz, ami ott létrejött, amit végül is ő teremtett, ebben biztos vagyok. Valami furcsa ajándék volt ez. Mintha valaki ajándéknak szánta volna. Először és utoljára hibátlanul játszotta el a darabot. Az üveghangokat a gitárnyaknál elegánsan szólaltatta meg, mozdulatai, azok az ujjak később egy balettelőadáson jutottak eszembe, amire a barátnőmnek ingyenjegye volt.

Bódultan figyeltem. Láttam a szemében, vagy legalábbis elképzeltem, hogy látom, ahogy a teremből lassan mindenki eltűnik számára. Csak a fények maradnak ott, a függönyök, a zongora és rajta az angyal.

Az utolsó hangot kicsit hagyta kiszólni és éreztem, hogy a könnyek készülődnek a figyelők szemében.

Majdnem én is elsírtam magam. Elképzelttem a feszültséget hideg ujjaimban, nyirkos tenyerében.

Aztán végül az utolsó akkord kicsengése helyett valamiféle furcsa, agresszív, görcsös mozdulattal csak sikált egyet a húrokon.

Volt, akinek tetszett a félrecsúszott, agresszív zárlat, főleg a rosszaknak. Talán még fütyültek is, már nem tudom. A fiú édesanyja szerencsére akkor már túlságosan büszke volt ahhoz, hogy hajlandó legyen észrevenni, a fia csak nem bírta idegekkel, és elrontotta a végét. Úgy tűnt akkor, csak büszke rá, és örül, hogy a fia segített neki. Örül, hogy kisebbik fia, ahogy mindig, első kérésére ugrott, teljesítette a feladatot.

Hazaindulás előtt felmentek még a tanári szobába, hogy összepakoljon. A nőnek a dohányzó részlegben is volt egy asztala, meg az igazgatói irodában is. A fiú és én odakint vártunk rá, túlságosan megszoktuk a gimnáziumban, hogy a tanárik szőnyege tiltott terület. Kicipzárta a fekete tokból a hangszeret, el akarta még egyszer játszani. Őt magát is meglepte, hogy ilyen jól játszott. Zsóka néni, a gyönyörű Eszter anyukája, aki maga is nagyon szép volt, a fiú édesapjának régi szerelme (vagy csak játszótársa? már nem emlékszem) is megdicsérte, mielőtt hazament volna. A folyosón távolról láttam, hogy közeledik, elvörösödve és motyogva köszöntünk neki. Akkor már tudtuk, miért pirulunk el.

Aztán a fiú édesanyja visszajött és lementünk a csúszós lépcsőn, a sötét folyosókon. A hátsó bejárati ajtó üvegén már láttuk, hogy odakint sűrű pelyhekben esik. A fiú megjegyezte, hogy szerinte Isten biztosan

kókuszgolyót akar csinálni a Földből. Átsétáltunk a behavazott udvaron. Már sötét volt, a lámpák sárga, zöld fénnel égtek. Az iskola nyikorgós kiskapuján kilépve, a Vásár utcán sétáltunk haza, ők a Burok utca 22-be, én pedig egy másik, közeli utcába. Emlékszem, fogták egymás kesztyűs kezét.

A fiú édesanyja megjegyezte, hogy hazahozott karácsonyfadísznek egy-két dolgot. Az Arany János óvodánál járhattunk, a mellette lévő bezárt fagyisnál. Megtetszett neki egy-két nem olyan giccses dolog. Fel is rakja majd a nappalijuk egyik polcára.

Az angyal, akinek nem volt arca, nem sokkal ezután dagadni kezdett azon a polcon. Csak nőtt, és nőtt, mint egy növény, terjedt, burjánzott. Szobáról szobára. Elvesztette alakját. Kihízta ruháját. Minden recsegett, ropogott. Előbb a nappalit töltötte be, majd az egész alsó szintet, végül teste már a fehér falakat feszítette, és mindenkinek tanácsos volt elköltöznie onnan. Aztán egyszer csak eltűnt, mintha kipukkadt volna. Akkor a nagy, kétemeletes családi ház, tartását veszelve összerosgyott. Munkások jöttek, hogy elhordják a romokat. Végül olyan csupasz lett minden, mint nyolc-tíz évvel azelőtt, mikor megvették a telket.

– Egyszer azt álmodtam – mondta Éhes –, hogy nem olyan lett, hanem pontosan ugyanaz. Ugyanott volt rajta a magányos és beteg meggyfa, ugyanott, mint mikor megvették a telket, hogy ráépítsenek egy szép, nagy házat, az otthonukat. Minden átalakult és megtért eredeti állapotához, újra kiszámíthatatlan lett, pontatlan. És lényegtelen, mint ez a mondat.

Azt a darabot a fiú azóta sem tudja eljátszani, pedig ahogy elmondta nekem egy tisztább pillanatában, a dallamát sokszor hallja álmában is. Akárhányszor megpróbálja, csak részleteket tud belőle visszaidézni, és mindig más és más részletet. Hol az elejét, hol a végét, hol a közepét. És hiába tudja egyik évben az elejét eljátszani, a másik évben csak a végére emlékszik. Túl sokat gondolkozik rajta. Két akkord között hosszú-hosszú percek, olykor órák telnek el. Csak ül az ágya szélén és gondolkozik.